František Bauer:

ODPŮRČÍ PRÁVO PROTI OPOMINUTÍ NASTOUPITI DĚDICTVÍ A NÁROK NA POVINNÝ DÍL.

Majetek dlužníkův se může zmenšiti nejen tím, že dlužník koná právní jednání, jež se dotýká jeho majetku (§§ 30—34 konk. ř. a §§ 2—4 odp. ř.), nýbrž i nedostatkem jeho činnosti (§ 39 konk. ř. a § 8 odp. ř.). Oba tyto druhy právních jednání klade zákon na roveň (srov. prvá věta § 39 konk. ř. a § 8 odp. ř.). Dlužníkovu opominutí lze odporovati tehdy, je-li jeho výsledkem buď ztráta majetkových práv, která by jinak zůstala zachována pro uspokojení věřitelů, anebo jestliže dlužníkovo opominutí bylo příčinou vzniku, zachování neb zajištění majetkových právních nároků jiných osob, které při patřičné činnosti nemusily vzniknouti, mohly zaniknouti neb nemuselo dojíti k jejich zajištění. Chrání se tudíž toliko dlužníkův majetek, který tu byl v době odporovatelného jednání a nelze odporovati dlužníkovu opominutí, jež zabránilo *zvětšení* jeho majetku. Výjimkou z této zásady je ustanovení 2. věty § 39 konk. ř. a § 8 odp. ř., podle nichž je odporovatelné, nenastoupí-li neb nepřijme-li dlužník dědictví. Proč se zákon v této souvislosti nezmiňuje o povinném dílu ani o odkazu? K vysvětlení toho je třeba všimnouti si právní povahy nabytí dědictví, jakož i povinného dílu a odkazu.

Zůstavitelovou smrtí nabývají osoby, jimž svědčí některý z důvodů dědického práva toliko oprávnění buď dědictví přijmouti (§ 799 obč. zák., § 115 a násl. nesp. pat.), nebo je odmítnouti (§ 726 obč. zák., delace). Vznik dědického práva závisí teprve na podání dědické přihlášky, odpovídající zákonu (§§ 799, 800 obč. zák., Komentář Rouček-Sedláček III., str. 51). Nepodáním dědické přihlášky vylučuje se dědic z účastenství na pozůstalostním řízení (§ 6 zákona č. 100/1931 Sb. z. a n.) a nedostane se mu z něho ničeho (o uplatnění dědického práva sporem viz Komentář Rouček-Sedláček III., str. 502, rozh. č. 1656 Sb. n. s.). Podle práva, platného na Slovensku, není třeba k nabytí dědictví dědické přihlášky, nýbrž dědic nabývá dědictví ipso jure. Projednání pozůstalosti není vždy obligatorní, jeho účelem není založení práv, nýbrž uspořádání a ochrana práv již nabytých (srov. Fajnor-Záturecký, v Komentáři Rouček-Sedláček III., str. 491).

Touto růzností úpravy dědického práva v obou právních oblastech státu se vysvětluje znění druhé věty § 39 konk. ř. a § 8 odp. ř., jež se přizpůsobuje obojímu právu, ježto platí pro celé území Čsl. republiky, »nenastoupí-li nebo nepřijal-li«.

Jinak je tomu u povinného dílu (§ 762 obč. zák.) a u odkazu (§ 647 obč. zák.). Nárok na povinný díl není podmíněn dědickou přihláškou (srov. Rintelen, Verfahren ausser Streitsachen, str. 77) a nepominutelný dědic není vůbec podle shodného názoru nauky i prakse dědicem, nýbrž věřitelem pozůstalosti, dokud nebyla odevzdána, po jejím odevzdání věřitelem dědiců, případně i odkazovníků (§ 783 obč. zák., srov. rozh. čís. 10.755, 10.329 a j. Sb. n. s.). Označení »nepominutelný dědic« neodpovídá práv-

nímu postavení nepominutelného dědice, ale ponechává je i osnova čsl. zákoníka, ježto jde o termín vžitý, který nemůže vésti k omylům, třebaže je nesprávný (srov. důvodová zpráva k vládnímu návrhu obč. zák. str. 302). Je-li nepominutelný dědic skutečným dědicem, t. j. svědčí-li mu některý z důvodů dědického práva (§ 533 obč. zák.), neb je-li okazovníkem (§ 774 obč. zák.), má ovšem stejné právní postavení jako dědic, neb odkazovník a musí v prvém případě podati i dědickou přihlášku. Byl-li úplně pominut, není účastníkem pozůstalostního řízení a je v něm omezen toliko na práva vytčená v §§ 784, 804, 812 obč. zák. a svůj nárok na povinný díl může uplatňovati jako peněžitou pohledávku toliko sporem (srov. dvorský dekret z roku 1844 č. 781, rozh. čís. 11.543, 11.443, 9360), je-li ovšem svéprávný. Pouze u nesvéprávného dědice nepominutelného musí pozůstalostní soudce postupovati podle §§ 160, 162 nesp. pat.

Odkaz je rovněž obligačním právem, jehož odkazovník nabývá ipso jure, a k jehož nabytí není potřebí odkazovníkova prohlášení, že odkaz přijímá.

Ze srovnání právní povahy nabytí dědictví, nepominutelného dílu a odkazu plyne, že dlužník může nečinností zmařiti toliko nabytí dědictví, nikoliv vznik nároku na povinný díl nebo nároku na odkaz. Oba tyto nároky vznikají ipso jure okamžikem zůstavitelovy smrti bez přičinění oprávněných a není tudíž ani vznesení odporu p r á v n ě m o ž n é. Stanovisko toto lze odůvodniti i ustanovením § 5 konk. ř. nepochybně alespoň, pokud jde o odkaz. Podle tohoto předpisu může totiž úpadce nastupiti dědictví, které konkursní správce nenastoupil neb které odmítl (platí pro Slovensko), nebo přijmouti odkaz nebo jiné majetkové věnování, které správce konkursní podstaty odmítl (platí pro celé území Čsl. republiky). Povinný díl není sice v § 5 výslovně jmenován, ale již Voska v Konkursním, vyrovnacím a odpůrčím řádu uvádí vedle odmítnutí odkazu i odmítnutí povinného dílu (str. 105, srov. i H o r a, Řády konkursní, vyrovnací a odpůrčí, str. 104). Pokud by se snad nepominutelný dědic z ř e k l nároku na povinný díl (§§ 726, 767 obč. zák.) nebo odkazovník odkaz odmítl (§ 650 obč. zák.), jde o positivní právní jednání, jemuž lze odporovati, jsou-li tu předpoklady odporovatelnosti, podle §§ 30 až 34 konk. ř. a §§ 2—4 odp. ř.

Tím, že se nepominutelný dědic nehlásí o povinný díl, jej neuplatňuje, neb že se odkazovník nedomáhá odkazu, nejsou věřitelé vůbec dotčeni, ježto majetkový nárok již vznikl a může býti předmětem exekuce. Na nárok z povinného dílu lze vésti exekuci buď podle § 294 ex. ř., je-li jeho číselná výše známa, nebo podle § 331 ex. ř., není-li tomu tak (srov. rozh. 10.552, 11.456, 14.045 Sb. n. s.). Nárok z odkazu lze zabaviti buď jako pohledávku, nebo podle § 325, případně § 331 ex. ř. V konkursu na dlužníkovo jmění se stávají oba nároky již svým vznikem, t. j. smrtí zůstavitelovou, součástí konkursní podstaty a mohou býti uplatňovány správcem konkursní podstaty (§§ 3, 5 konk. ř.) — srov. B a r t s c h - P o l l a k, Konkurs, Ausgleichs, Anfechtungsordnung, str. 273.

Mám za to, že československému právu neodpovídá stanovisko Weissovo (Čechoslovakische Konkurs- Ausgleichs- und Anfechtungsordnung, str. 21, 327, Z. Bl. 1915, str. 391 a násl.), který považuje povinný díl za právo č i s t ě o s o b n í, jež není, dokud nebylo nepominutelným dědicem uplatněno, předmětem exekuce, a z tohoto důvodu nelze prý také podle všeobecných zásad odporovati opominutí nabýti povinného dílu. Pro názor, že by právo na povinný díl bylo právem čistě osobním, není v občanském zákoníku opory. Vždyť nárok na povinný díl je děditelný (srov. důvodová zpráva vládního návrhu obč. zák. str. 302, podle níž je děditelnost práva na povinný díl samozřejmostí, kterou není třeba v zákoně uváděti)!

Z toho, co bylo řečeno, plyne:

Nenastoupení povinného dílu není odporovatelné z toho důvodu, ježto k nabytí nároku není »nastoupení« právně možné. Neuplatňuje-li nepominutelný dědic nároky na povinný díl nebo nároky na jeho doplnění, nelze tomu odporovati proto, že tento nárok již jako pohledávka vznikl a lze ji ihned vymáhati. Z téhož důvodu není možný odpor ani v tom případě, dostalo-li se nepominutelnému dědici povinného dílu v podobě odkazu (§ 774 obč. zák.). Podle předpisů § 39 konk. ř. a § 8 odp. ř. lze odporovati toliko nenastoupení dědictví nepominutelným dědicem. Tu ovšem již nejde o případ povinného dílu, neboť nepominutelný dědic je v příčině toho, co mu bylo zůstaveno, skutečným dědicem a právní povaha povinného dílu se proto v tomto směru neprojevuje.

Josef Havelka:

PRÁVNÍ POVAHA T. ZV. »DISCIPLINÁRNÍCH NÁLEZŮ« PROTI OBECNÍM ZŘÍZENCŮM.

I. Služební poměry trvale ustanovených zřízenců při obcích v Čechách, na Moravě a ve Slezsku byly upraveny zákonem ze dne 17. prosince 1919, č. 16 Sb. z. a n. z roku 1920, jímž byla podle čl. I, § 1 tohoto zákona změněna, resp. doplněna ustanovení zřízení obecních v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, pokud se týkala obecních zřízenců. Podle § 10 tohoto zákona může být trvale ustanovený zřízenec propuštěn usnesením obecního zastupitelstva toliko na základě provedeného disciplinárního řízení podle obdoby služební pragmatiky pro státní zřízence, o čemž bližší ustanovení budou vydána zvláštním vládním nařízením. Toto slibované prováděcí vládní nařízení bylo vskutku vydáno dne 14. srpna 1920 pod čís. 483 Sb. z. a n. Stručně shrnuto obsahuje toto — velmi sporné — vládní nařízení tato ustanovení:

§ 1 zopakovav znění § 10 zák. č. 16/1930 upravuje v druhém odstavci kompetenci při propouštění společných zřízenců několika obcí. § 2 ustanovuje, že disciplinární řízení se provádí obdobně podle předpisů §§ 181 až 188, pokud se týče §§ 87 až 155 zákona ze dne 25. ledna 1914, č. 15 ř. z. (služební pragmatiky pro státní zaměstnance), pokud není v dalším nic jiného ustanoveno. Podle § 4 zřizují se k provedení disciplinárního řízení disciplinární komise I. a II. stolice, a sice (§ 5) disc. komise I. stolice při všech obcích a společných zařízeních, ústavech a podnicích, které zaměstnávají zřízence podle zákona ze dne 17. prosince 1919, č. 16 Sb. z. a n. z roku 1920, disciplinární komise II. stolice (vrchní discipl. komise) pak při zemských (správních) výborech, resp. zemské správní komise v Praze, Brně a Opavě. § 6 upravuje složení a funkční období discipl. komisí, § 7 dává velmi strohé předpisy formálně proc. rázu o usnášení se discipl. komisí. Konečně § 8 upravuje tresty disciplinární.

II. Citovaná ustanovení vlád. nař. č. 483/20 Sb. z. a n. zavdala velmi brzo podnět ke sporům, jmenovitě o kompetenci.

1. Nejvyšší soud v Brně prohlásil velmi záhy, již v rozh. ze dne 20. září 1921, Rv I 364/21 (čís. 1189 sb. Vážného), že disciplinární nálezy proti obecním zřízencům lze soudům přezkoumati jen po stránce formální, nikoliv i po stránce věcné. To se rovnalo ovšem skrytě popření přípustnosti pořadu práva. Vznikly dále pochybnosti o tom, zahrnují-li se i obecní zřízenci měst statutárních pod zákon č. 16/20 a v jaké cestě mohou uplatňovati svoje nároky ze služebního poměru.